

הפיקוח על הבנקים

ירושלים, ה' באדר תשפ"ג

26 במארס 2023

מס' ח- 06 - 2741

לכבוד:

התאגידים הבנקאיים והסולקים

שלום רב,

הנדון: ניהול סיכונים

(הוראת ניהול בנקאי תקין 310)

מבוא

1. מעורבותם של תאגידים בנקאיים וסולקים בפעילויות הקשורות לנכסים קריפטוגרפים (להלן: "קריפטו"), בין במישרין ובין בעקיפין, מגלמת בתוכה סיכונים שעלולים להשפיע על היכולת להבטיח סביבה פיננסית יציבה ואמינה, סיכונים יציבותיים, סיכונים בהיבטי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, סיכוני סייבר, וכן סיכונים בהיבטי הגנת הלקוח, זאת בין היתר, מאחר שפעילויות הקשורות לקריפטו עדיין לא מוכרות ומובנות במלואן, והניסיון המצומצם יחסית בתחום אגב התפתחותם המהירה.
2. חוסר העקביות בהגדרות והעדר ניסיון מספק, הקשורים לנכסי הקריפטו השונים ולפעילויות הקשורות בהם, מקשה על זיהוי קטגורי של נכסים ופעילויות אלו. בנוסף, סוגי הנכסים השונים, ראשוניות השוק, מבנה הפעילות המשתנה והיקפה המתרחב כתוצאה מאופיו הדינמי של התחום, מקשים על ביצוע הערכת סיכונים ראויה, ובחינת ההשפעה על היציבות הפיננסית והגנת הלקוח. בהתאם, על התאגידים הבנקאיים ועל הסולקים לפעול בזהירות המרבית בבואם לשקול פעילות בתחום הקריפטו.
3. האסדרה לא לוותה בפרסום דו"ח לפי חוק עקרונות האסדרה, התשפ"ב- 2021 וזאת לאור פעולות משמעותיות שבוצעו לפני כניסת החוק לתוקף, בהתאם להחלטת הנגיד.
4. לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות ובאישור הנגיד, תיקנתי הוראה זו.

התיקונים להוראה

5. תוקן סעיף 16(ב) להוראה, ונוספה חובה בתהליך אישור מוצר חדש לבחון את עמידת המוצר החדש בדרישות החוקים והתקנות הרלוונטיים. כמו כן, נקבע כי הערכת הסיכונים שתבוצע כחלק מתהליך אישור מוצר חדש תכלול התייחסות לשמירה על ענייני הלקוחות.

דברי הסבר

הורחבו הדרישות החלות בתהליך מוצר חדש כך שהתהליך יכלול גם בחינה כי המוצר עומד בדרישות החוקים והתקנות והערכת הסיכונים תכלול התייחסות לחובות הבנק כלפי לקוחותיו.

6. בסעיף 16(ו) להוראה נוספה הגדרה למונח "נכס קריפטוגרפי". כמו כן, נקבעה חובת דיווח בכתב למפקח על הבנקים לפני תחילת פעילות הקשורה לנכסים הקריפטוגרפים.

דברי הסבר

על רקע פוטנציאל הסיכון הגלום הפעילות הקשורה לנכסים קריפטוגרפים, נקבעה חובה להודיע בכתב למפקח על הבנקים מראש על פעילות הקשורה לנכסים קריפטוגרפים. יובהר כי האמור בסעיף זה אינו חל על שירותי תשלום אגב פעילות במטבעות וירטואליים, כפי שהוגדרו בסעיף 87א להוראת נב"ת 411.

7. התוסף סעיף 16(ז) להוראה הקובע כי הפנייה בכתב למפקח על הבנקים בנוגע למוצרים חדשים המפורטים בסעיפים (ו)(1)-(3) להוראה תכלול תיאור מפורט של המוצר החדש לרבות ניתוח הסיכונים הגלומים בו. בנוסף, נקבע כי המפקח על הבנקים רשאי להודיע על כוונתו לבחון את הפנייה ונקבעו לוחות זמנים להודעת המפקח על כוונתו לביצוע בחינה ולגיבוש עמדת המפקח בנוגע לה.

דברי הסבר

נוסף סעיף 16(ז) להוראה תוך קביעת מנגנון הפנייה למפקח על הבנקים והאפשרות לבחינת הפיקוח את הפנייה תוך הגדרת לוחות זמנים מקסימאליים לביצוע הבחינה.

תחילה

8. מועד תחילת התיקונים להוראה 310 ביום פרסום החוזר באתר האינטרנט של בנק ישראל.

9. מצ"ב דפי עדכון לקובץ ניהול בנקאי תקין. להלן הוראות העדכון:

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
310-1-16 [3] (02/23)	310-1-16 [2] (9/21)

בכבוד רב,

יאיר אבידן
המפקח על הבנקים

ניהול סיכונים

תוכן העניינים

	כללי	פרק א'
310-2	מבוא .1	
310-2	תחולה .2	
310-2	הגדרות .3	
310-3	ממשל ניהול הסיכונים .4	
310-4	עקרונות לניהול סיכונים בתאגיד בנקאי .5	
	ממשל תאגידי	פרק ב'
310-5	תרבות ארגונית לניהול סיכונים .6	
310-5	דירקטוריון .7	
310-6	ועדת ניהול סיכונים .8	
310-6	הנהלה בכירה .9	
310-7	מנהל סיכונים ראשי .10	
310-7	פונקציות ניהול הסיכונים .11	
310-9	ביקורת פנימית .12	
310-9	ניהול סיכונים קבוצתי .13	
	תיאבון סיכון ומסגרת ניהול סיכונים	פרק ג'
310-10	תיאבון הסיכון .14	
310-11	מסגרת ניהול הסיכונים .15	
310-12	מוצר חדש .16	
	זיהוי, מדידה והערכה של סיכונים	פרק ד'
310-13	מתודולוגיות לזיהוי מדידה והערכת סיכונים .17	
310-13	מודלים .18	
310-13	מבחני קיצון .19	
	ניטור ודיווח על סיכונים	פרק ה'
310-15	מערכת מידע ניהולי .20	
310-15	מערך הדיווח על הסיכונים .21	
310-16	מסמך הסיכונים .22	

ניהול סיכונים

פרק א': כללי

מבוא

1. (א) מערך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הוא נדבך מרכזי בהבטחת יציבותם של התאגידים הבנקאים לאורך זמן.
- (ב) הוראה זו קובעת עקרונות יסוד לניהול ולבקרת הסיכונים בראייה משולבת וכלל תאגידית (Firm Wide Risk Management) כדי לחזק את יכולתם של תאגידים בנקאיים לזהות ולנהל סיכונים באופן מיטבי כך שישתקפו כראוי בפעילות הבנק, בהערכת הלימות ההון ובתהליכי קבלת החלטות.
- (ג) ממשל ניהול סיכונים נאות מתבסס על שלושה קווי הגנה: (1) קווי עסקים; (2) פונקצית ניהול סיכונים בלתי תלויה; ו-(3) ביקורת פנימית.
- (ד) מערכת ניהול סיכונים איתנה כוללת את הרכיבים המרכזיים הבאים: תרבות סיכון המשקפת הבנה מלאה של הפעילות העסקית והסיכונים הכרוכים בה; התווית מסגרת תיאבון סיכון ופיקוח על התאמת פרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי למסגרת שנקבעה; הקמת פונקצית ניהול סיכונים בלתי תלויה בראשות מנהל סיכונים; העמדת כלים לזיהוי, להערכת הסיכונים ולמדידת הסיכונים במבט צופה פני עתיד, והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה על סיכונים אלו.
- (ה) הפרטים ורמת התחכום של מערכת ניהול הסיכונים של תאגיד בנקאי יעלו בקנה אחד עם גודל ומורכבות פעילותו העסקית ועם רמת הסיכון הכוללת שהוא נוטל על עצמו.

תחולה

2. הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבנקאיים, כהגדרתם בהוראה זאת.

הגדרות

3. "תאגיד בנקאי"
"ניהול סיכונים"
כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א 1981, למעט תאגיד בנקאי שהוא חברת שירותים משותפת, אך לרבות תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי.
תהליכי זיהוי סיכונים, הערכת סיכונים ומדידת חשיפות אליהם, ניטור חשיפות לסיכון וקביעת צורכי ההון המתאימים באופן שוטף, ניטור והערכה של החלטות לגבי נטילת סיכון, אמצעי הפחתת סיכון ודיווח להנהלה הבכירה והדירקטוריון על חשיפות הבנק לסיכון ועל פוזיציות הוניות.
גישה משולבת לזיהוי, להערכה, לניטור, ולניהול של כלל הסיכונים לרוחב התאגיד הבנקאי.

<p>קביעה ברמת-על, מהו הסיכון שהתאגיד הבנקאי מוכן לקבל בהתחשב במאפייני סיכון/תשואה; נתפס לרוב כמבט צופה פני עתיד של קבלת סיכון.</p>	<p>"תיאבון הסיכון"</p>
<p>קביעה ספציפית יותר של רמת ההשתנות שתאגיד בנקאי מוכן לקבל סביב מטרותיו העסקיות, הנחשבת לרוב לסכום הסיכון שתאגיד בנקאי מוכן לקבל.</p>	<p>"סיבולת לסיכון"</p>
<p>הערכת הסיכון המצרפי הגלום בחשיפות ובפעילות העסקית של התאגיד הבנקאי לנקודת זמן ספציפית, באמצעות שימוש בכלים ואמצעים שונים.</p>	<p>"פרופיל הסיכון"</p>
<p>מסגרת עבודה לניהול הסיכונים הכוללת את המדיניות, הנהלים, המגבלות והבקורות לניהול הסיכונים.</p>	<p>"מסגרת ניהול הסיכונים"</p>
<p>כל חשיפה יחידה או קבוצת חשיפות (למשל לאותו לווה או צד נגדי, בכלל זה ספקי הגנה, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) שיש בהן פוטנציאל לגרום להפסדים גדולים מספיק או לשינוי מהותי בפרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי.</p>	<p>"ריכוז סיכון"</p>

ממשל ניהול הסיכונים

4. ממשל תאגידי נאות לניהול הסיכונים מסתמך על שלושה קווי הגנה :

(א) הנהלת קו העסקים

הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים. פונקציות תומכות כגון ניהול טכנולוגיית המידע מהוות חלק מקו ההגנה הראשון.

(ב) פונקצית ניהול סיכונים בלתי תלויה

פונקציה בלתי תלויה לניהול הסיכונים משמשת כקו ההגנה השני, ותפקידה הוא להשלים (complement) את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. לפונקציה יהיה מבנה דיווח בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון והיא תהיה אחראית לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי. תפקיד מרכזי של הפונקציה הוא לאתגר את נאותות התשומות של קווי העסקים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של התאגיד הבנקאי, ואת נאותות התפוקות המתקבלות. פונקציות ציות, מעקב ובקרה אחרות, דוגמת קצין הציות ואיסור הלבנת הון, החשבונאי הראשי והבקרה על דיווח כספי מהוות חלק מקו ההגנה השני. על התאגיד הבנקאי להגדיר את הממשקים בין כל הפונקציות המהוות את קו ההגנה השני על מנת להבטיח תיאום ושיתוף פעולה.

(ג) ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי. תפקידי הביקורת הפנימית מפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא "פונקצית ביקורת פנימית".

תרבות סיכונים חזקה ותקשורת טובה בין שלושת קווי ההגנה הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

עקרונות לניהול סיכונים בתאגיד בנקאי

5. התאגיד הבנקאי ינהל את הסיכונים בהתאם לעקרונות הבאים:
- (א) הסיכונים ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידי לאורך השרשרת הניהולית כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיות ומינוחים עקביים.
 - (ב) סיכונים יזוהו וינוטרו על בסיס מתמשך, הן ברמת הקבוצה והן ברמת הישויות הבודדות.
 - (ג) ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד שכוללת לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים גם זיהוי סיכונים חדשים או מתפתחים.
 - (ד) רמת התחכום של המערכות לניהול סיכונים ולבקרה פנימית יעודכנו בהתאם לשינויים בפרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי (לרבות התרחבותו) ובהתאם לשינויים בסביבה החיצונית.
 - (ה) תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לתאגיד הבנקאי, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הקבוצה, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.

פרק ב': ממשל תאגידי

תרבות ארגונית לניהול סיכונים

6. התאגיד הבנקאי יטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון וההנהלה הבכירה:
- (א) יחזיקו בידע ובמומחיות מספקים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את יעילות קווי המדיניות, הבקורות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות.
- (ב) יעודדו זיהוי והעלאת סוגיות סיכון על ידי כלל העובדים בתאגיד הבנקאי, מבלי להסתמך לצורך כך על פונקציות ניהול הסיכונים או הביקורת הפנימית.
- (ג) יודאו כי קיימת הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות דיווחית (Accountability) כך שעובדי התאגיד הבנקאי יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך.
- (ד) יודאו כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות.
- (ה) יעודדו שיתוף מידע ותקשורת פנים-ארגונית, הן אופקי לרוחב הארגון והן אנכי במעלה שרשרת הניהול, באופן המסייע לקבלת החלטות אפקטיביות.
- (ו) יודאו התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, ליעדים פיננסיים ולאיתנותו הכוללת של התאגיד הבנקאי, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.

דירקטוריון

7. במסגרת אחריותו לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית ובמסגרת תפקידיו של הדירקטוריון בהקשר של ניהול סיכונים כמפורט בהוראה 301, על הדירקטוריון:
- (א) להתוות את אסטרטגיית הסיכון הכוללת, לרבות תיאבון הסיכון כמפורט בסעיף 14.
- (ב) לסקור ולאשר תקופתית, לפחות אחת לשנה, מסגרת ניהול סיכון המעוגנת במסמך מדיניות עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים כמפורט בסעיף 15.
- (ג) לעקוב אחר פעולות ההנהלה הבכירה ולוודא שפרופיל הסיכונים עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע, לאור ההתפתחויות והשינויים בשווקים הפיננסיים ובסביבה החיצונית, בנוהגי ניהול סיכונים, ובפעילויות התאגיד בנקאי.
- (ד) לבחון ולאשר מראש מוצרים חדשים מהותיים טרם הפעלתם כמפורט בסעיף 16.
- (ה) לצורך מילוי תפקידיו כאמור לעיל, הדירקטוריון לכל הפחות:
- (1) יודא שמנהל הסיכונים הראשי נהנה ממעמד ראוי, ושפונקציית ניהול הסיכונים שהוא עומד בראשה מאוישת כהלכה, מחזיקה במשאבים הדרושים, ומבצעת את תפקידה באופן עצמאי ואפקטיבי.
- (2) ידון לפחות אחת לרבעון במסמך הסיכונים כמפורט בסעיף 22.

- (3) יחליט אלו נושאים ירצה להעביר לבחינה מעמיקה יותר של ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.
- (4) ידון אחת לשנה בסקירת פעילות בקרת האשראי כאמור בהוראה 319.

ועדת ניהול סיכונים

8. ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון :

- (א) תייעץ לדירקטוריון בעניין אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון הנוכחי והעתיד, ובעניין הפיקוח על האופן שבו ההנהלה הבכירה מיישמת אסטרטגיה זו בפועל.
- (ב) תקיים קשר שוטף עם מנהל הסיכונים הראשי כמפורט בסעיף 10(ד).
- (ג) היכן שנדרש, תיעזר במומחים חיצוניים, בפרט בקשר להצעות לעסקאות בעלות חשיבות אסטרטגית, כמו מיזוגים ורכישות.

הנהלה בכירה

9. להנהלה הבכירה האחריות המלאה לניהול הסיכונים. במסגרת אחריות זו, על ההנהלה הבכירה :

- (א) לגבש, להטמיע וליישם מסגרת ניהול סיכונים, בהתבסס על תיאבון הסיכון שהתווה הדירקטוריון כמפורט בסעיף 14.
- (ב) לוודא קיומם של משאבים נאותים לניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי לרבות עובדים בעלי ניסיון מתאים, יכולות טכניות, גישה למשאבים ומערכות מידע נאותות.
- (ג) לוודא כי פעילויות התאגיד הבנקאי עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון והמדיניות שהדירקטוריון אישר.
- (ד) לקיים תהליך מוצר חדש כמפורט בסעיף 16.
- (ה) לקדם, באמצעות פונקציות הכספים והמימון, ניהול סיכונים אפקטיבי ברמת הפירמה, לא רק באמצעות תמיכתן בבקורות פיננסיות, אלא גם על ידי שימוש בתמחור פנימי אפקטיבי של הסיכון. עלות המקורות הפנימית ביחידה עסקית צריכה לשקף סיכונים מהותיים לתאגיד הבנקאי הנובעים מפעילויותיה.

מנהל סיכונים ראשי

10. הנהלת התאגיד הבנקאי תמנה מנהל סיכונים ראשי אשר יישא באחריות מפורשת לפונקציות ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו. מנהל הסיכונים הראשי יהיה בעל מעמד, עצמאות ואחריות כמפורט להלן:
- (א) מנהל הסיכונים הראשי יהיה חבר הנהלה בכירה.
- (ב) מנהל הסיכונים הראשי יהיה בלתי תלוי ולא יישא באחריות נוספת:
- (1) אחריות ניהולית או פיננסית ביחס לקווי עסקים או פונקציות מייצרות הכנסה.
- (2) אחריות לתפקידי מטה או בקרה נוספים (כגון: חשבונאי ראשי, מבקר פנימי, מנהל טכנולוגיות המידע וכד').
- (ג) המפקח על הבנקים רשאי לפטור תאגידי בנקאיים מסוימים מדרישות סעיפים (א) ו-(ב) לעיל.
- (ד) מנהל הסיכונים הראשי ידווח ישירות ובאופן סדיר למנכ"ל ולדירקטוריון וידגיש בפניהם סוגיות לשימת לב בתחום ניהול הסיכונים, ובכלל זה ריכוזי סיכון או מצבים שעלולה להיות בהם הפרה של תיאבון הסיכון שנקבע. מעבר לדיווח תקופתי, על מנהל הסיכונים הראשי לתקשר עם גורמים אלה בדבר סוגיות מפתח בנושא סיכונים לרבות התפתחויות לא עקביות עם תיאבון הסיכון שנקבע והאסטרטגיה של התאגיד הבנקאי.
- (ה) למנהל הסיכונים הראשי יהיו מעמד וסמכות מספקים בתאגיד הבנקאי שישתקפו ביכולתו להשפיע על החלטות המשליכות על החשיפה של התאגיד הבנקאי לסיכון.
- (ו) יש לוודא שהאינטראקציות כאמור בסעיף קטן ד' ופעולותיו בתחום ניהול הסיכונים לא יעמידו בסכנה את אי התלות של מנהל הסיכונים הראשי.
- (ז) העברה של מנהל הסיכונים הראשי מתפקידו מכל סיבה שהיא תתבצע באישור מוקדם של הדירקטוריון.
- (ח) המפקח על הבנקים יקבל דיווח מראש על מינוי מנהל הסיכונים הראשי ועל סיום כהונתו. במקרה של סיום כהונה יימסר דיווח גם בדבר נסיבות העזיבה.

פונקציות ניהול הסיכונים

11. פונקציות ניהול הסיכונים תפעל כדלקמן:

תחומי אחריות

- (א) פונקציות ניהול הסיכונים תוודא שכל הסיכונים שחשוף להם התאגיד הבנקאי מנוהלים כיאות על ידי היחידות הרלבנטיות ומוצגים לדירקטוריון במסגרת ראייה הוליסטית. הפונקציה תהייה אחראית להתאמה של פרופיל הסיכון לתיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון.
- על אף שלפונקציות ניהול הסיכונים תפקיד מרכזי בהובלה ובתיאום בכל הנוגע לסיכונים, הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות הראשונית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף.

- (ב) פונקצית ניהול הסיכונים תעריך דרכים אפשריות לניהול החשיפות לסיכון ותמליץ במידת הצורך על הקטנת הסיכון או גידור הסיכון במטרה להגביל חשיפה.
- (ג) פונקצית ניהול הסיכונים תעודד את ההנהלה הבכירה וקווי העסקים לזיהוי סיכונים ולהערכתם באופן ביקורתי שאינו מבוסס על הנחות אופטימיות מידי.
- (ד) פונקצית ניהול הסיכונים תהיה מעורבת לכל הפחות בתהליכים הבאים:
- (1) תכנון אסטרטגיית הסיכון, לרבות גיבוש תיאבון הסיכון.
 - (2) גיבוש ועדכון מסגרת ניהול סיכונים מקיפה כמפורט בסעיף 15.
 - (3) הערכת נאותות הלימות ההון והנזילות (תהליך ה- ICAAP).
 - (4) אישור מוצרים חדשים כמפורט בסעיף 16.
 - (5) אמידת הסיכונים שעשויים להיווצר במיזוגים וברכישות.
 - (6) אישור ותיקוף מערכות למדידה ולהערכת סיכונים ובכלל זה מודלים ומבחני קיצון.
 - (7) שינויים ארגוניים מהותיים בתאגיד הבנקאי.
 - (8) אישור עסקאות מהותיות עם צדדים קשורים.
 - (9) זיהוי סיכונים הנובעים ממבנים משפטיים מורכבים.
 - (10) אישור חשיפות אשראי מהותיות כמפורט בהוראה 311.

מעמד ועצמאות

- (ה) פונקצית ניהול הסיכונים תהיה עצמאית דיה מקווי העסקים השונים שאת פעילויותיהם וחשיפותיהם היא בוחנת.
- (ו) על אף האמור בסעיף קטן (ה), לפונקצית ניהול הסיכונים תהיה גישה לקווי העסקים כך שתתאפשר לה הבנה של העסק וגישה למידע חיוני.
- (ז) הדירקטוריון, ההנהלה הבכירה וקווי העסקים יודאו שעמדותיה של פונקצית ניהול הסיכונים יהיו חלק חשוב ממערך השיקולים בקבלת החלטות עסקיות.
- (ח) תגמול פונקצית ניהול הסיכונים יתבסס בעיקר על השגת מטרות הפונקציה, באופן שאינו פוגע בעצמאותה (למשל, אסור שהתגמול יהיה קשור באופן מהותי להכנסות קווי העסקים).

משאבים

- (ט) תאגיד בנקאי יודא באמצעות תהליכי התכנון והתקצוב שלו שפונקצית ניהול הסיכונים מחזיקה במשאבים הנאותים (בהיבט האיכותי והכמותי) לצורך מילוי תפקידיה וסמכויותיה לרבות הצורך בהערכת סיכונים נאותה, ובכלל זה: משאבי כוח אדם, גישה למערכות מידע ניהולי ומשאבי פיתוח מערכות וכן גישה למידע פנימי.
- (י) עובדי פונקצית ניהול הסיכונים יהיו בעלי ידע, ניסיון והכשרה מספקים, לרבות שליטה בתחום הסיכונים על מנת שיוכלו לאתגר את קווי העסקים בכל היבטי הסיכון הנובעים מפעילותם. לצורך כך התאגיד הבנקאי:
- (1) יקבע תגמול ותמריצים נוספים שיאפשרו לגייס ולשמר כח אדם בעל כישורים מתאימים.

- (2) יעודד בעלי תפקידים בקווי העסקים למלא תפקיד בפונקצית ניהול הסיכונים כחלק מדרישה לפיתוח קריירה.
- (3) יפתח תכנית הדרכה ופיתוח מקצועי שתסייע בשימור ושיפור יכולתם המקצועית של עובדי הפונקציה.
- (יא) לפונקצית ניהול הסיכונים תהיה הזכות, לפי שיקול דעתה, לגשת באופן חופשי וישיר לרשומות התאגיד הבנקאי, למידע, ולמערכות מידע בכל מרכיבי הקבוצה בארץ ובחו"ל, כפוף לכל דין.

ביקורת פנימית

12. הקשר בין הביקורת הפנימית לפונקצית ניהול הסיכונים יהיה כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא "ביקורת פנימית".

ניהול סיכונים קבוצתי

13. התאגיד הבנקאי נדרש לקיים מערך ניהול סיכונים קבוצתי כמפורט להלן :

חברת האם

- (א) חברת האם תקיים אסטרטגיית סיכון בהיבט הקבוצתי ותקבע מדיניות סיכון קבוצתית.
- (ב) חברת האם תוודא שניתנו בידי חברת הבת הכלים המתאימים והסמכויות המתאימות לצורך ניהול סיכונים קבוצתי, וכי חברת הבת מבינה את חובות הדיווח המוטלות עליה כלפי חברת האם.

חברת הבת

- (ג) הדירקטוריון וההנהלה של חברת הבת יישאו באחריות לתהליכי ניהול סיכונים אפקטיביים בחברת הבת.
- (ד) חברת הבת תפעל על בסיס אסטרטגיית הסיכון והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות והערכת סיכונים בהתאם לנסיבות המקומיות ודיווח עליהן לחברת האם.
- (ה) הנהלת חברת הבת, בפיקוח הדירקטוריון של חברת הבת, תעריך ותוודא כי המערכות והתהליכים של ניהול סיכונים שנקבעו ברמת הקבוצה, הולמים את אופי פעילותה של חברת הבת. תוצאות ההערכה יובאו לידיעת חברת האם.
- (ו) מבחני קיצון של חברת הבת יגובשו על פי המתודולוגיה הקבוצתית ותוצאות מבחני הקיצון יובאו לידיעת האם, על מנת שזו תבחן את השלכות הפוטנציאליות עליה.

פרק ג': תיאבון סיכון ומסגרת ניהול סיכונים**תיאבון הסיכון**

14. התאגיד הבנקאי יגבש מסמך מקיף של תיאבון סיכון ברמה כלל תאגידית כמפורט להלן:
- (א) תיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי יהיה עקבי עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנזילות ומקורות מימון, ותכנון ההון של התאגיד הבנקאי.
- (ב) בעת הגדרת תיאבון הסיכון יובאו בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאינם כמיתים, סיכונים מותניים (contingent), סיכונים חוץ-מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים (non-contractual).
- (ג) מסמך תיאבון הסיכון יכלול מרכיבים כמותיים ואיכותיים העקביים אחד עם השני שמטרתם לאפשר לדירקטוריון והנהלה הבכירה להעריך באם רמת הסיכון בפועל עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע ובכלל זה:
- (1) מגוון מדדים כמותיים, שיוגדרו היטב ויכללו את המידע הנדרש לצורך הבנת תיאבון הסיכון, לרבות מתודולוגיות, הנחות ומידע קריטי נוסף.
- (2) מרכיבים איכותיים ובכלל זה הכיוונים האסטרטגיים וגבולות המיקוד העסקי הרצוי, פעילויות שאינן רצויות, וכן הנחיות והכוונה להנהלה הבכירה בדבר עקרונות היסוד למסגרת ניהול הסיכון ברמה כלל תאגידית ולכל אחד מהסיכונים.
- (ד) בעת קביעת תיאבון הסיכון יובאו בחשבון אילוצי ההון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של התאגיד הבנקאי (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות), וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים (כגון הידרדרות חמורה בתנאי שוק).
- (ה) תיאבון הסיכון ינוסח בשפה ברורה ומובנת לדירקטוריון ויהווה בסיס לקביעת מדיניות ומגבלות הסיכון. המגבלות ייקבעו בצורה מדורגת (Cascade Down), מרמה כלל-תאגידית ועד לרמת היחידה נוטלת הסיכון, ולא יהיו גבוהות עד כדי מצב שלעולם אינן נפרצות ולא יהיו נמוכות עד כדי מצב שחריגה מהן תהפוך לדבר שבשגרה. ניצול תיאבון הסיכון יימדד ברמה המאוחדת ויהיה כפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.
- (ו) הדירקטוריון יאשר את המסמך לפחות אחת לשנה בהתבסס על מידע ומדדי סיכון מעודכנים. כל שינוי בתיאבון הסיכון יאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.

מסגרת ניהול הסיכונים

15. מסגרת ניהול הסיכון תהיה עקבית עם תיאבון הסיכון ותעוגן במסמך מדיניות המפרט את מגבלות החשיפה הפנימיות ואופן ניהול הסיכון עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים.
- (א) מסמך המדיניות יכלול, לכל הפחות, את הנושאים הבאים :
- (1) הגדרה אחידה של מינוח הסיכון להבטחת עקביות בזיהוי, בדירוג החשיפות ובמטרות ניהול הסיכון.
 - (2) תיאור מבני ממשל ניהול הסיכונים, כולל קווי דיווח ואחריות דיווחית (Accountability) והפרדה ברורה בין שלושת קווי ההגנה כמפורט בסעיף 4.
 - (3) תיאור המתודולוגיות והכלים לזיהוי, למדידה, להערכה ולניטור סיכונים כמפורט בפרק ד' ואופן השימוש בהם.
 - (4) תיאור גישת התאגיד הבנקאי לקביעה וניטור של מגבלות חשיפה לסיכון.
 - (5) תיאור מגבלות החשיפה לסיכון ואסטרטגיות ומכשירים שאושרו להפחתת סיכון.
 - (6) קביעת כללי דיווח על סיכונים לרבות כללים לטיפול בחריגות ממגבלות, ומערכת מידע ניהולי כמפורט בפרק ה'.
- (ב) מסמך המדיניות ייסקר לפחות אחת לשנה ויעודכן לנוכח התפתחויות ושינויים בסביבת הפעילות החיצונית, וכן באסטרטגיה, מוצרים, פעילויות ומערכות התאגיד הבנקאי.
- (ג) מסגרת ניהול הסיכון תושתת על סביבת בקרה פנימית נאותה שתעוגן בנהלים ברורים שיבטיחו קיומם של התנאים המפורטים להלן :
- (1) תהליכי ניהול הסיכונים מתנהלים באופן יעיל ואפקטיבי.
 - (2) תהליכי ניהול הסיכונים מבטיחים את מהימנותו של המידע הפיננסי והניהולי, את שלמותו ואת עדכניותו.
 - (3) התהליכים מוודאים ציות למחויבויותיו השונות של התאגיד הבנקאי, לרבות לחוקים ולתקנות.

מוצר חדש

16. תאגיד בנקאי יקבע מדיניות, שתאושר בדירקטוריון, לאישור מוצרים חדשים אשר תסדיר

את תהליכי הסקירה והאישור הנדרשים טרם הפעלתם :

(א) לעניין סעיף זה, "מוצר חדש" יכול מלבד מוצר חדש גם פעילות חדשה, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילויות קיימים, וכניסה לשווקים חדשים. מסמך המדיניות יכול הגדרה של מוצר/שוק או פעילות חדשים שישמשו את התאגיד הבנקאי.

(ב) תהליך אישור מוצר חדש :

(1) יכול הערכה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון, לרבות בכל הנוגע לשמירה על ענייני הלקוחות בהתייחס למוצר החדש.

(2) יבחן באיזו מידה קיימים כלים הולמים ומומחיות דרושה בידי הגורמים הרלבנטיים על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבקר ולדווח על הסיכונים הגלומים במוצר החדש.

(3) יבחן כי המוצר עומד בדרישות החוקים והתקנות הרלוונטיים.

(ג) תהליך אישור מוצר חדש יכול את כל הגורמים הרלבנטיים ובכלל זה : פונקציית ניהול הסיכונים, היועץ המשפטי, קצין הציות, החשבונאי הראשי, מנהל טכנולוגיות המידע, מנהל אבטחת מידע, קו העסקים וגורמי הבקרה הפנימית. הדירקטוריון יעבד את אישור המוצר החדש כל עוד לא ווידא מול הגורמים הנ"ל כי קיימים בידיהם משאבים ותשתיות נאותים וכי הם מיישמים תהליכי ניהול סיכון הולמים.

(ד) פונקציית ניהול הסיכונים :

(1) תוכל לקבוע ששינויים במוצר או שירות קיימים נחשבים למחייבים ביצוע של תהליך אישור מוצר חדש לגביהם.

(2) תספק במסגרת תהליך אישור מוצר חדש הערכת סיכונים מלאה וכנה במגוון תרחישים, לצד הערכת חולשות פוטנציאליות בניהול הסיכונים והבקרה הפנימית שעלולות לפגום ביכולת התאגיד הבנקאי לנהל באופן אפקטיבי את הסיכונים הללו.

(ה) תאגיד בנקאי יקיים תהליך של הערכת הסיכונים ורמת הביצועים של מוצרים חדשים שאושרו, ביחס להערכות המוקדמות, ויבצע התאמות בתהליכי ניהול הסיכונים בהתאם.

(ו) תאגיד בנקאי נדרש לפנות בכתב למפקח על הבנקים, לפני תחילת ביצוע המוצרים החדשים הבאים :

(1) ביצוע עסקה בנגזר אשראי מסוג nth-to-default.

(2) ביצוע עסקת איגוח שבה הוא צד שלא כמשקיע (היינו כיזם של עסקת איגוח או כצד ג' המעניק הגנה מסוג חיזוק אשראי או מכשיר נזילות לחשיפת איגוח).

(3) ביצוע פעילות הקשורה לנכסים הקריפטוגרפים. לעניין זה :

"נכס קריפטוגרפי" - כל נכס דיגיטלי המיושם באמצעות טכנולוגיות קריפטוגרפיות.

(ז)פנייה למפקח על הבנקים כאמור בסעיף (ו) לעיל, תכלול תיאור מפורט של המוצר החדש, לרבות ניתוח הסיכונים הגלומים במוצר או בפעילות; המפקח על הבנקים רשאי להודיע בתוך 21 ימים אם בכוונתו לבחון את הפנייה. הודיע המפקח על הבנקים שבכוונתו לבחון את הפנייה, ימסור את עמדתו בנוגע לה לא יאוחר מ- 90 ימים ממועד קבלת כל המידע הנדרש לצורך הבחינה.

פרק ד' – זיהוי, מדידה והערכה של סיכונים**מתודולוגיות לזיהוי, מדידה והערכת סיכונים**

17. תאגיד בנקאי יפתח שיטות וכלים לזיהוי, למדידה ולהערכה של סיכונים, העקביים עם העקרונות המפורטים בסעיף 5. השיטות והכלים יתבססו, בין היתר, על הקווים המנחים המפורטים להלן:

- (א) ניתוח הסיכונים יכלול מרכיבים כמותיים ואיכותיים.
- (ב) תאגיד בנקאי יימנע מהסתמכות יתר על שיטת מדידת סיכון ספציפית, ובמידת האפשר ישתמש במגוון כלים או שיטות מדידה, לרבות הערכת מומחים, על מנת לבחון את החשיפה מנקודות מבט שונות.
- (ג) תאגיד בנקאי יכיר ויבין את ההנחות והמגבלות הטבועות בשיטות המדידה.
- (ד) מדידת הסיכונים תכסה טווח של תרחישים ולא תתבסס על הנחות אופטימיות יתר על המידה באשר ליחסי תלות ומתאמים.
- (ה) תאגיד בנקאי יימנע מהסתמכות מופרזת על הערכות סיכון חיצוניות.
- (ו) תאגיד בנקאי יסקור באופן סדיר את הביצועים בפועל לאחר מעשה ביחס לאומדני הסיכון (מבחנים בדיעבד - Backtesting). תוצאות המבחנים ישמשו לאמידת הדיוק והאפקטיביות של תהליך ניהול הסיכונים והכנסת ההתאמות הדרושות בשיטות המדידה והמודלים.
- (ז) תאגיד בנקאי יפעל לזיהוי ולניתוח ריכוזי סיכון הנובעים מחשיפות דומות בחלקיו השונים (גורם סיכון יחיד או מערך של גורמי סיכון בעלי מכנה משותף או מתאם). לצורך כך יסכום חשיפות דומות, לרבות בקווי עסקים שונים, על פני ישויות חוקיות שונות, סוגי נכסים שונים, תחומי סיכון ואזורים גיאוגרפיים שונים.

מודלים

18. השימוש במודלים, לרבות מודלים שנרכשו מגורם חיצוני, יהיה כפוף לתיקוף ראשוני ומתמשך בהתאם ל"הנחיה בנושא תיקוף מודלים" מתאריך 17.10.10.

מבחני קיצון

19. תאגיד בנקאי ישתמש במבחני קיצון צופי פני עתיד ככלי משלים לגישות ניהול סיכונים המבוססות על מודלים כמותיים מורכבים, כמפורט להלן:

- (א) מבחני קיצון יסייעו לתאגיד הבנקאי בתהליכים המפורטים להלן:
 - (1) תכנון הון ונזילות.
 - (2) בחינת תיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי.
 - (3) זיהוי ריכוזי סיכון קיימים או פוטנציאליים.
 - (4) פיתוח כלים להפחתת סיכונים או תכניות להמשכיות עסקית.
- (ב) הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יהיו מעורבים בקביעת מטרות מבחני הקיצון, הגדרת תרחישים, דיון בתוצאות מבחני הקיצון, הערכת פעולות אפשריות וקבלת החלטות. ההנהלה הבכירה תפקח על תהליכי פיתוח מבחני הקיצון ותפעולם.

(ג) תוצאות מבחני הקיצון יופצו לקווי העסקים הרלבנטיים ויובאו בשיקוליהם. תוצאות אלו יתרמו לקבלת החלטות אסטרטגיות ויעודדו דיון פנימי בנוגע להנחות בדבר העלות, הסיכון והמהירות שבהם ניתן לגייס הון, לגדר או למכור פוזיציה.

פרק ה': ניטור ודיווח על סיכונים**מערכת מידע ניהולי**

20. ניטור ודיווח על הסיכונים יתבסס על מערכות מידע ניהולי (Management Information Systems)

(Systems) ממוכנות שתספקנה לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה מידע ברור, מדויק, רלוונטי ובמועד בנוגע לפרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי.

(א) מערכת מידע ניהולי:

(1) תאפשר סכימת חשיפה ומדדי סיכון על פני קווי עסקים (כגון: גיאוגרפית ולפי סוג סיכון).

(2) תסייע בזיהוי ריכוזי סיכון רלוונטיים לתאגיד הבנקאי וסיכונים מתהווים.

(3) תזהה ותתריע על מקרים של הפרת מגבלות.

(4) תאפשר ניתוח תרחישים צופי פני עתיד.

(5) תשקף את השפעת פעולות הגידור והפחתת הסיכון.

(ב) מערכת מידע ניהולי צריכה להיות גמישה מספיק כך שתוכל להתאים את עצמה לשינויים בהנחות הסיכון הבסיסיות, ולהציג חשיפה לסיכון מנקודות מבט שונות.

מערך הדיווח על הסיכונים

21. תאגיד בנקאי יקיים תקשורת אפקטיבית, הן לרוחב הארגון והן אנכית במעלה שרשרת הניהול, שתסייע למנוע החלטות שאינן עולות בקנה אחד עם החשיפה לשינוי. תקשורת כאמור, תתבסס על מערך דיווח כמפורט להלן:

(א) תדירות ומבנה הדיווח ייקבעו בהתאם לנחשב כנאות ביחס לאופי הסיכון ובהתאם לדרישות הדירקטוריון וההנהלה.

(ב) המידע יועבר אל הדירקטוריון ואל ההנהלה בזמן, כשהמידע מלא, מובן ומדויק, על מנת לתת בידיהם את הכלים לקבל החלטות מושכלות.

(ג) על ההנהלה ועל האחראים לפונקציות הבקרה להעביר מידע שאינו מסתיר סוגיות טעונות או חולשות בעלות פוטנציאל לסיכון, תוך הימנעות מהעברת מידע בלתי רלוונטי בהיקפים הפוגעים באפקטיביות הדיווח.

(ד) ניטור ודיווח על הסיכונים יתבצע הן ברמה הפרטנית, והן ברמה הצבורה כלפי מעלה, כדי לתת תמונה של כלל החברה או תמונה של החשיפות לסיכון ברמה המאוחדת.

(ה) מערך הדיווחים יציג בבירור חולשות או מגבלות באומדני הסיכון, וכן הנחות משמעותיות שהאומדנים מבוססים עליהן.

(ו) על התאגיד הבנקאי ליצור מנגנונים לשיתוף מידע אפקטיבי בין חלקיו השונים.

(ז) תאגיד בנקאי ינהיג סקירות תקופתיות לגבי כמות ואיכות המידע שהדירקטוריון מקבל או צריך לקבל, על מנת לוודא כי המידע על הסיכונים מועבר בצורה תמציתית וברורה.

מסמך הסיכונים

22. מסמך הסיכונים יציג בצורה תמציתית ונהירה את פרופיל הסיכון על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו :

(א) מסמך הסיכונים יכלול לפחות את המידע המפורט להלן :

- (1) תיאור ההתפתחות בפרופיל הסיכון ובגורמי הסיכון של התאגיד הבנקאי לעומת תיאבון הסיכון ומגבלות החשיפה שנקבעו, למועד הדיווח ועל פני זמן. התיאור יתייחס לכלל הסיכונים המהותיים לסוגיהם, ויכלול ניתוח של הגורמים החיצוניים והפנימיים בעלי השפעה מהותית על פרופיל הסיכון הנוכחי או העתידי של התאגיד הבנקאי.
- (2) פירוט הסטיות ממדיניות ומגבלות החשיפה שאירעו בתקופה המדווחת ותיאור פעולות ההנהלה לטיפול בהפרות אלו.
- (3) תוצאות מבחני קיצון וניתוחי תרחישים צופים פני עתיד המאפשרים לבחון את יכולת הבנק לעמוד במסגרת תיאבון הסיכון שנקבעה במגוון נסיבות בעייתיות.
- (4) פירוט החולשות והליקויים המרכזיים שזוהו בתשתיות, במערכות ובתהליכי העבודה והשפעתם על אפקטיביות ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות התייחסות לאופן הטיפול בחולשות ובליקויים אלו.

- (ב) מסמך הסיכונים יידון לפחות אחת לרבעון בוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון, וכן בכל דיון לגבי שינויים מהותיים בפרופיל הסיכון.
- (ג) האחריות לריכוז המסמך והצגתו לדירקטוריון תהיה בידי מנהל הסיכונים הראשי.
- (ד) מסמך הסיכונים יבליט סיכונים שראויים לניתוח נוסף, לרבות מידע אודות ריכוזי סיכון, ויעורר דיון ראוי בנושאים כגון : חשיפות נוכחיות ופוטנציאליות, יחסי סיכון תשואה, תיאבון לסיכון וכדומה.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
27/12/12	חוזר מקורי	1	2356
30/09/21	עדכון	2	2669
26/02/23	עדכון	3	2741